

IDENTIFICAREA AEROFOTOGRAFICĂ A ORAȘULUI MEDIEVAL ESTER, JUDEȚUL CONSTANȚA

Ing. MIHAI RADA, ing. NICOLAE COCHINĂ

În interiorul Dobrogei, spre părțile de nord ale acestei provincii, a existat, în timpul stăpînirii otomane, un oraș despre care în prezent se cunosc, în general, foarte puține lucruri. Importanța, ca și evoluția acestei așezări umane, cu o dăinuire de mai multe secole, se deduc dintr-o serie de documente și mărturii — puține ce-i drept — iar reconstituirea trecutului ei nu poate fi decît utilă pentru o perioadă din istoria Dobrogei în care se mențin încă o serie de goluri¹.

Atestat pentru prima oară în 1538 cu prilejul expediției sultanului Soliman Magnificul împotriva lui Petru Rareș², descris și apreciat ca un oraș important locuit de creștini, de către celebrul călător turec Evlia Celebi

în urma vizitelor sale din 1652 și 1657³, străvechiul oraș dobrogeean Ester decade treptat, astfel încît, în 1766, solul polonez Toma Alexandrovici, întorcîndu-se de la Constantinopol, afirma că a poposit „la Ister”, oraș grecesc (creștin-ortodox) în ruine între stînci⁴.

Distruș complet probabil în urma războiului ruso-turec din 1828—1829, apoi vegetația acoperindu-l cu vâlul uitării, orașul Ester își dezvăluie astăzi urmele prin intermediul fotografiei aeriene.

¹ Tudor Mateescu, *Un oraș dobrogeean dispărut, Ester*, „Pontice”, nr. II, 1969, p. 413—426 Acest articol a fost publicat sub titlul, *Pe urmele unui oraș dispărut, Ester*, în revista „Magazin istoric”, nr. 10 din 1972.

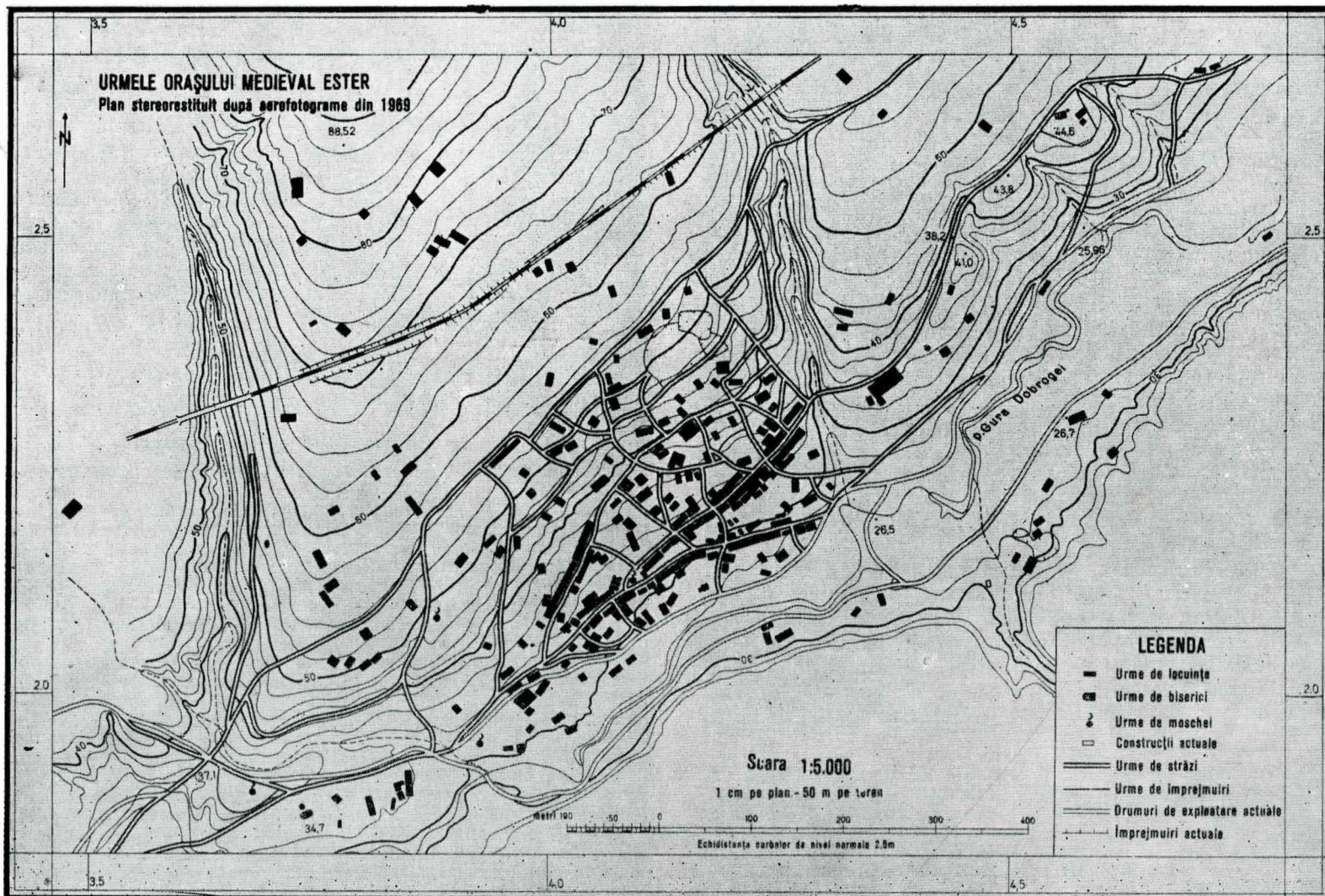
² Idem, p. 413.

³ Idem, p. 414—419

⁴ Idem, p. 420

Planul restituit a fost întocmit de către : Cioroianu Ion, Zegheru Mioara, Popa Elena și Bratu Ioana.

Fig. 1. Localizarea orașului Ester propusă de Tudor Mateescu, 1969.

Luind articolul citat drept un apel la cei ce au posibilitatea descoperirii urmelor acestui oraş, am căutat în arhivele Institutului de geodezie, fotogrammetrie, cartografie şi organizarea teritoriului material fotografic şi cartografic din această zonă şi am constatat că în anul 1969 s-a executat de către institutul nostru o aerofotografiere în scopul întocmirii de planuri topografice la scara 1:5000 necesare agriculturii. Zborul aerofotogrametric s-a executat la scara aproximativ 1:10.000 cu un avion de tip BN-2, echipat cu o cameră fotoaeriană Wild RC 8, cu distanţa focală 151,84 mm şi formatul fotogramelor 23 × 23 cm.

Harta la scara 1:25.000 a zonei respective, realizată în anul 1928 şi reambulată în anul 1953, indică ruinele a patru construcţii situate între valea Gura Dobrogei şi calea ferată Tîrguşor-Cogealac, la cca 1,6 km sud-vest de confluenţa riului Casimcea cu Gura Dobrogei şi pe care le denumeşte „ruinele Gura Dobrogei”.

De asemenea, aceeaşi hartă indică „ruinele Ester” la est de localitatea Tîrguşor, în apropierea podului şoselei Mihail Kogălniceanu — Tîrguşor peste valea Ester. Aceste ruine însă (constind din urmele a două construcţii), sînt amplasate pe hartă la cca 3,5 km amonte de primele ruine (Gura Dobrogei) ceea ce nu corespunde cu descrierea din articolul menţionat. Trecind la studierea amănunţită, fotogramă cu fotogramă, a zonei descrise în articol am identificat pe o serie de fotograme dintr-o bandă urmele foarte clare ale unei localităţi.

După concordanţa ce există între descrierea din articol şi imaginea fotografică a acestor urme, putem afirma cu certitudine că este vorba de oraşul Ester.

Astfel, urmele fostului oraş se găsesc pe valea Gura Dobrogei la cca 2 km înainte de confluenţa acesteia cu riul Casimcea, poziţie identică şi cu ruinele Gura Dobrogei figurate pe harta la scara 1:25.000. Se găsesc într-adevăr la poalele unui deal ale cărui cote maxime ating 150—160 m

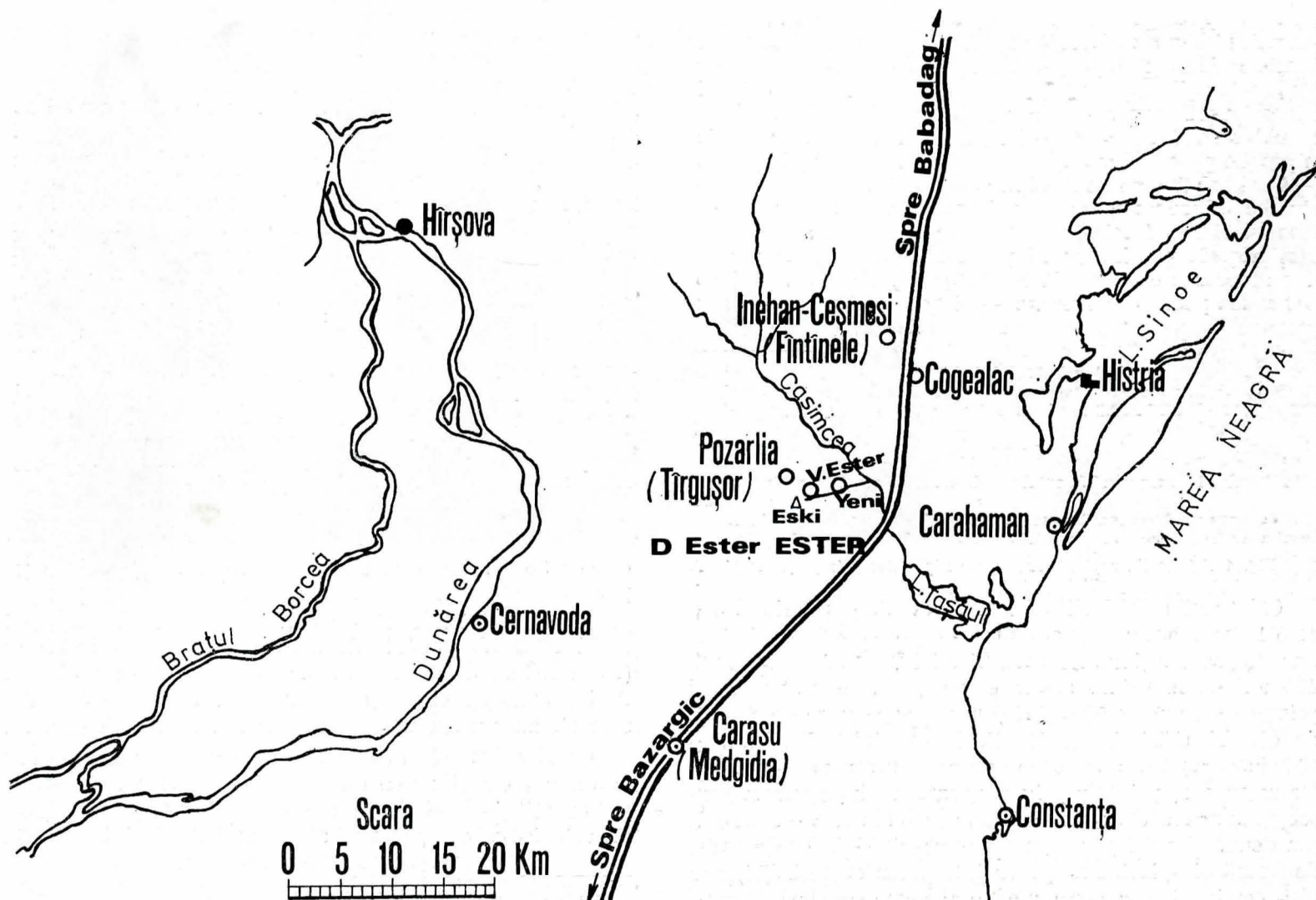
Fig. 2 Zona oraşului Ester, fotografie aeriană din 1969.

localitatea fiind situată între cotele 30—60 m. Localitatea avea grădini şi vii, spune descrierea; acum toată zona este acoperită de păşune şi fâneaţă, însă foarte probabil ca, cu cîteva sute de ani în urmă aceste dealuri, cu expunere sudică, să fi fost plantate cu vii şi livezi.

Imaginea fotografică a zonei redă cu multă plasticitate urmele reţelei de străzi, construcţiile, care parcă vin să ateste caracterul urban al acestei aşezări (fig. 2, 3).

Trecerea anilor, intemperii, praful şi nisipul purtate de vînturi, distrugerile războaielor şi altele au spulberat de la suprafaţa solului urmele vizibile ale acestui oraş. Cu toate acestea, imaginea fotografică a scos la iveală urmele datorită faptului că pe locurile ce corespund

3. Planul ruinelor oraşului Ester după fotografiile aeriene.

zidurilor construcțiilor sau străzilor, umiditatea și temperatura solului sînt diferite de tonurile alăturate, ceea ce face ca vegetația să aibă nuanțe diferite. Cu ajutorul fotogramelor respective, am întocmit planul restituit la scara 1 :5000 cu curbe de nivel cu echi-distanța de 2,5 m, fig. 4).

Relatările solului polonez Toma Alexandrovici făcute în 1766, cum că orașul era „în ruine, între stînci”, se confirmă prin faptul că întreaga așezare este mărginită la sud, sub valea Gura Dobrogei, de un versant stîncos, cu o diferență de nivel de cca 70—80 m, localitatea însăși fiind așezată pe o pantă a cărei diferență de nivel este

Fig. 4 Fotografia aeriană a zonei orașului Ester și împrejurimi, 1969.

Călătorul ture Evlia Celebi scria despre cele 1 500 case frumoase, hanuri, cîrciumi, despre cele 200 prăvălii, un azil, precum și numeroasele biserici⁵, care după aproape 450 ani de la prima atestare, pe plan, se pot urmări printre care : peste 50 străzi și numeroase urme de clădiri, de diverse mărimi, așezate fie în cvartale, de-a lungul străzilor sau răspîndite pe pantele dealurilor (fig. 4). De asemenea, printr-o privire atentă cu lupa sau stereoscopic la aparatele de restituție la care am realizat planul, am dedus și existența urmelor unor biserici. Unele urme de formă circulară s-ar putea interpreta ca moschei, dar fără certitudine, acestea putînd fi urme de fîntîni.

de cca 30 m, casele situîndu-se printre aceste stînci, pe pante.

Tot pe pîriul Gura Dobrogei, în vecinătatea confluenței cu riul Casimcea, sînt identificate urmele satului Ester (Noul Ester) de asemenea, menționat în articolul citat. Aici urmele de construcții sînt mult mai rare (specifice sătesc), iar urmele ulițelor nu se mai păstrează (fig. 3).

Considerăm că atît articolul cercetătorului Tudor Mateescu, cît și materialele fotografice și planul grafic pot constitui o bază de plecare pentru eventualele săpături arheologice care ar putea scoate la lumină ruinele localității.

⁵ Idem, p. 418.